

УДК: 614.272:614.283

В. О. Шаповалова, М. М. Ніконов, В. В. Шаповалов
 Національний фармацевтичний університет (м. Харків),
 Слідче управління ГУ МВС України в Харківській області

СУДОВО-ФАРМАЦЕВТИЧНА КВАЛІФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

З метою забезпечення життя і здоров'я громадян (пацієнтів) та їх права на доступ до ефективних, безпечних і якісних лікарських засобів (ЛЗ), які відпускаються без рецепта або за рецептом лікаря, мають психоактивні властивості і за класифікаційно-правовою групою віднесені до наркотичних, одурманюючих засобів, сильнодіючих, отруйних, психотропних, їдких, легкозаймистих, вибухових речовин та прекурсорів становило інтерес провести судово-фармацевтичну кваліфікацію злочинів у сфері нелегального обігу психоактивних ЛЗ.

Відомо, що наркозлочинність у сфері нелегального обігу психоактивних ЛЗ приводить до поширення наркоманії, токсикоманії, ВІЛ/СНІДу, туберкульозу, зростання кількості дорожньо-транспортних пригод, що супроводжуються різного ступеня тяжкості тілесними ушкодженнями, суїцидами, адиктивними, поведінковими та іншими розладами здоров'я [5].

Мета роботи — судово-фармацевтична кваліфікація злочинів проти здоров'я населення за ознаками статей 305—322 Кримінального кодексу України.

Об'єктами дослідження були наркотичні, одурманюючі засоби, сильнодіючі, отруйні, психотропні речовини та прекурсорі. Дослідження проводилися на базі СУ ГУМВС України в Харківській області шляхом судово-фармацевтичного моніторингу досудового слідства у кримінальних справах, що порушені слідчими СУ ГУМВС України в Харківській області та вироки судів Харківської області за період 11 місяців 2006 року в порівнянні з 11 місяцями 2005 року. Вивчення проводилося шляхом розподілу злочинів проти здоров'я населення, за порушеними статтями 305—322 КК України, та порівняння їхнього графічного співвідношення. Поряд з цим наведено приклади кримінальних справ та судових рішень, пов'язаних із нелегальним обігом вибраних об'єктів дослідження. Математичне оброблення цифрових даних проведено за допомогою програми Criminal Stat.

За результатами судово-фармацевтичного моніторингу встановлено, що протягом 11 місяців 2006 року було зареєстровано 3787 злочинів вказаної категорії, що на 19 злочинів або 0,5 % більше, ніж за аналогічний період 2005 року (3768 злочинів). Протягом 2006 року до суду направлено 2790 кримінальних справ (основних, не враховуючи додаткові епізоди), що на 387 кримінальних справ або 12,2 % менше, ніж за звітний період 2005 року (3177). Нижче наведено приклади найбільш типових кримінальних справ, порушених за фактами злочинів проти здоров'я населення за досліджуваний період.

Приклад 1. Кримінальна справа, яку порушено 02.10.2006 р. СВ Лозівського МРВ ГУМВС України в Харківській області за ознаками складу злочину, передбаченого ч. 3

ст. 309 КК України відносно гр. Т., гр. В. та гр. В. В ході досудового слідства у справі встановлено що вищезазначені особи, за попередньою змовою між собою, маючи намір на незаконне придбання, зберігання та перевезення наркотичних засобів без мети збуту, 28.09.2006 р. приблизно о 12.00 год на автомобілі під керуванням гр. Т. прибули до с. Яковлівка Лозівського району Харківської області, де на одному з полів зібрали, тобто незаконно придбали, залишки рослин маку, які склали в полімерні мішки, поклали в зазначений автомобіль та направились на ньому до м. Лозова, по дорозі куди їх автомобіль привернув до себе увагу співробітників ДАІ, які стали його переслідувати. Побачивши це, гр. В. та гр. В. викинули з автомобілю полімерні мішки з наркотичним засобом, які знаходились біля них, при цьому сам автомобіль продовжував рух, але невдовзі був зупинений працівниками міліції і в багажнику якого був виявлений та вилучений полімерний мішок з залишками подрібненої речовини рослинного походження. Приблизно о 21.30 год працівники служби БНОН у присутності понятих виявили та вилучили два полімерних мішки з подрібненою речовиною рослинного походження біля ГНС «Харків Регіон-газ» по вул. Дикого в м. Лозова, а також один полімерний мішок з аналогічною речовиною, виявлений біля ВЧ-3010 на тій же вулиці м. Лозова.

Згідно з висновками судової хіміко-фармацевтичної експертизи (СХФЕ) вищезазначена вилучена речовина рослинного походження є особливо небезпечним наркотичним засобом маковою соломою, загальною вагою 20 442,54 грама, яку гр. Т., гр. В. та гр. В. незаконно придбали, перевезли та зберігали без мети збуту для особистого вживання. Вказаним особам як запобіжний захід обрано тримання під вартою. У справі було проведено судові хіміко-фармацевтичні експертизи (СХФЕ) — 3, судово-медичні експертизи (СМЕК) — 3, судові наркологічні експертизи (СНЕК) — 3, амбулаторні судові психіатричні експертизи (СПЕК) — 3, стаціонарні СПЕК — 2.

27.11.2006 кримінальна справа направлена до прокуратури згідно зі ст. 225 КПК України.

Приклад 2. Кримінальна справа, яку порушено 30.09.2006 р. СУ ГУМВСУ в Харківській області за ознаками складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 321 КК України відносно гр. Б. В ході досудового слідства у справі встановлено, що гр. Б., будучи раніше осудженим за скоєння злочину, передбаченого ч. 1 ст. 321 КК України до 1 року позбавлення волі, на шлях виправлення не став та знов скоїв аналогічний злочин. Так, 22.09.2006 р. гр. Б. приблизно о 20.00 год, перебуваючи біля буд. № 70 по пр-ту 50 років ВЛКСМ в м. Харків, маючи намір на незаконне придбання, зберігання з метою збуту та збут отруйних речовин, у невстановленої в ході слідства особи незаконно придбав п'ять упаковок (в кожній по 10 капсул) ЛЗ «трамадол», одну з яких відразу вжив, а решта — 4 упаковки заховав у кишеню куртки з метою подальшого збуту. 23.09.2006 р. гр. Б. одну із зазначених 4 упаковок вжив самостійно, а 1 упаковку ЛЗ «трамадол» незаконно збув гр. В., за що отримав від останнього грошову винагороду в сумі 25 грн. Співробітниками служби БНОН в ході проведеного

комплексу оперативних-розшукових заходів гр. Б. був затриманий і в присутності понятих під час особистого огляду було виявлено та вилучено інші 2 упаковки ЛЗ «Трамадол», які згідно з висновком СХФЕ є отруйним засобом, а також гроші у сумі 25 грн, отримані ним від гр. В. Гр. Б. як запобіжний захід обрано підписку про невиїзд.

У справі було проведено СХФЕ — 2, СМЕК — 2, СНЕК — 1, амбулаторна СПЕК — 1.

15.11.2006 р. досудове слідство у справі закінчено та кримінальну справу направлено згідно зі ст. 225 КПК України до прокуратури.

З метою протидії поширенню злочинів проти здоров'я населення авторами запропоновано такі заходи:

1. Продовжити моніторинг за станом розкриття та розслідування кримінальних справ про злочини проти здоров'я населення, що пов'язані з нелегальним обігом психоактивних ЛЗ.

2. Вимагати від оперативних, експертних та слідчих служб якісного, всебічного вивчення злочинів та збирання матеріалів з метою виключення порушень Конституції України та інших нормативно-правових актів України.

3. Вийти з пропозиціями до Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, МВС України та МОЗ України щодо внесення змін до деяких статей Кримінального

кодексу України і Кримінально-процесуального кодексу України, а також удосконалення контрольно-дозвільного обігу засобів і речовин у фармації і медицині та спрощення доступу пацієнтів до ефективних, безпечних, якісних ЛЗ.

4. Посилити роботу кафедри фармацевтичного права та практичних працівників СУ ГУМВС України в Харківській області серед провізорів і лікарів щодо підвищення їх правової культури, правосвідомості, що сприятиме підвищенню їх прав і свобод. З цією метою 17.11.2007 р. організувати і провести науково-практичну конференцію «Фармацевтичне право і доказова фармація в Україні». Висвітлювати питання протидії наркозлочинності, наслідками якої є поширення наркоманії, ВІЛ/СНІДу, туберкульозу та інших захворювань, у фахових наукових журналах України, держав СНД та ЄС.

Список літератури

1. Дуденко Ю. «Цукерки» з героїном // Іменем закону. — 2007. — № 2. — С. 4.

2. Лекарственные средства в неврологии, психиатрии и наркологии / Под ред. В. А. Шаповаловой, П. В. Волошина, А. В. Стефанова и др. — Харьков: Факт, 2003. — 784 с.

3. Нечипоренко Л. Роботу міліції оцінюватиме населення і місцеві бюджети // Іменем закону, 2006. — № 49. — С. 2—3.

Надійшла до редакції 14.03.2007 р.

В. А. Шаповалова, Н. М. Никонов, В. В. Шаповалов

Судебно-фармацевтическая квалификация преступлений против здоровья населения

Национальный фармацевтический университет (г. Харьков),
Следственное управление ГУ МВД Украины
в Харьковской области

Обоснована судебно-фармацевтическая квалификация преступлений против здоровья населения по статьям 305—322 Уголовного кодекса Украины. Приведены типичные примеры уголовных дел, связанных с нелегальным оборотом наркотических, одурманивающих средств, сильнодействующих, ядовитых, психотропных веществ и прекурсоров. Предложены мероприятия по противодействию распространению преступлений против здоровья населения.

V. A. Shapovalova, N. M. Nikonov, V. V. Shapovalov

Forensic and pharmaceutical qualification of crimes against humans' health

National pharmaceutical university (Kharkiv),
Investigations department of MIA of Ukraine in Kharkiv region

There has been justified the forensic and pharmaceutical qualification of crimes against health of population according to the clauses 305—322 of the Criminal Code of Ukraine. The typical examples of criminal cases on illegal circulation of narcotic and dopey products, drastic, poisonous and psychotropic substances and precursors have been presented. There have been proposed countermeasures for preventing proliferation of crimes against health of population.